

ZAJEDNIČKA IZJAVA

KRATKA VERZIJA

PRVA ZAJEDNIČKA KONFERENCIJA ZNANOSTI MEĐUVLADINA INICIJATIVA ZA ZAPADNI BALKAN

Intergovernmental Initiative Western Balkans

Joint Science Conference

Sada je vrijeme da se oblikuje zajednička europska budućnost, a Zapadni Balkan je njen neodvojivi dio - očuvanje statusa quo nije održivo rješenje. Mi stoga odlučno podržavamo napore na polju suradnje, pomirenja i integracije na Zapadnom Balkanu. Posebnu pozornost bi trebalo posvetiti mladim ljudima kao pokretačkoj snazi za pozitivne promjene. Na prirodne i društvene znanosti treba gledati kao na trajno ulaganje u budućnost.

U cilju suočavanja s identificiranim izazovima te u svrhu provedbe održivih rješenja dajemo sljedeće preporuke Konferenciji o Zapadnom Balkanu u Beču, 27. kolovoza 2015. godine:

1. Iskažite spremnost na izdvajanje 3 % nacionalnog BDP-a za visoko obrazovanje, znanost i istraživanje i uspostavite jedinstvene standarde kvalitete za evaluaciju;
2. Izrazite snažnu potporu institucionalnim promjenama koje ⁽ⁱ⁾ moderniziraju sustav znanosti sukladno standardima EU i potiču integraciju u Europski istraživački prostor, te ⁽ⁱⁱ⁾ koje stvaraju povoljne mogućnosti za mlade znanstvenike i apsolvante i na taj način smanjuju odljev mozgova i potiču priljev mozgova;
3. Formirajte Istraživačko vijeće za jugoistočnu Evropu ili Fondaciju za znanstvena istraživanja koja bi financirala izvanredne znanstvenike kao nositelje promjena, koristeći konkurentne mehanizme odabira utemeljene isključivo na kvaliteti istraživačkog rada i znanstvenoj izvrsnosti;
4. Uspostavite međusobno povezane Centre izvrsnosti kao platforme za suradnju u regiji Zapadnog Balkana: ⁽ⁱ⁾ objedinjavanjem resursa i kompetencija, ⁽ⁱⁱ⁾ zajedničkim ulaganjem u suvremene ključne kapacitete, opremu i istraživačku infrastrukturu, ⁽ⁱⁱⁱ⁾ poticanjem mobilnosti znanstvenika i studenata, ^(iv) uspostavljanjem konkurentskih doktorskih i poslijedoktorskih studija i ^(v) formiranjem zajednica za inovacije;
5. Uspostavite institucionalizirani dijalog između znanosti, politike i društva: ⁽ⁱ⁾ izradom mehanizama za savjetovanje i strateško planiranje i ⁽ⁱⁱ⁾ uspostavljanjem procedura za pružanje nepristranih, znanstveno utemeljenih savjeta politici i društvu.

Svrha ovih preporuka je da služe kao održiva rješenja za sljedeća ključna pitanja koja zahtijevaju neposrednu pozornost i iziskuju reforme.

1. Održive financije i jedinstveni standardi kvalitete

- ♦ U zemljama Zapadnog Balkana vlada kroničan nedostatak javnih i privatnih sredstava za financiranje znanosti i istraživanja. Mi se stoga snažno zalažemo za postizanje cilja od 3 % nacionalnog BDP-a za visoko obrazovanje i znanost.
- ♦ Pouzdano planiranje i održive financije uvjeti su za strateški razvoj sustava znanosti što trenutno otežavaju kratkoročni fokus i distributivni pristup financiranju. Treba se zbog toga opredijeliti za srednjoročne i dugoročne pristupe i vršiti raspodjelu sredstava prema procedurama koje se temelje na načelu konkurentnosti.
- ♦ Da bi se osigurala pouzdana procjena rezultata i uspješnosti, potrebno je ustanoviti jedinstvene standarde kvalitete u regiji Zapadnog Balkana po uzoru na standarde Europske Unije.

2. Institucionalne promjene, odljev i priljev mozgova

- ♦ Mladi znanstvenici ključni su element u sustavu znanosti. Masovno iseljavanje (posebice tzv. odljev mozgova) predstavlja jedan od najvećih rizika za budući razvitak zemalja Zapadnog Balkana.
- ♦ Da bi mladim znanstvenicima bilo privlačno ostati u matičnoj zemlji i uključiti se u sustav znanosti, potrebna im je pouzdana perspektiva odmah nakon završetka studija. Prekograničnim projektima i inicijativama za priljev mozgova trebalo bi potaknuti povratak znanstvene dijaspore Zapadnog Balkana, stvarajući kulturu dobrodošlice za znanstvenike koji se odluče vratiti.
- ♦ Takve mjere bi trebale biti dio opsežnijih institucionalnih promjena čija bi osnovna svrha bila modernizacija sustava znanosti u zemljama Zapadnog Balkana u cilju integracije u Europski istraživački prostor.

3. Istraživačko vijeće za jugoistočnu Evropu/Fondacija

- ♦ U sustavima znanosti zemalja Zapadnog Balkana nedostaje strateški pristup koji bi poticao znanstvenu izvrsnost i konkurentnost sukladno međunarodno priznatim standardima. Izvrsni znanstvenici mogu služiti kao nositelji promjena. Stoga je pružanje potpore takvim znanstvenicima kroz ciljano financiranje njihovog istraživačkog rada od velikog značaja.

- ♦ Predložimo formiranje Istraživačkog vijeća za jugoistočnu Europu (South-Eastern European Research Council - SEERC) – u okviru zajedničkog konzorcija Europskog istraživačkog vijeća i institucija za financiranje istraživačkog rada zemalja Zapadnog Balkana – ili Zaklade za znanstvena istraživanja za jugoistočnu Europu (South-Eastern European Research Foundation - SEERF), pri čemu bi obje institucije naglašavale financiranje individualnog istraživačkog rada prema zaslugama i sposobnostima.
- ♦ Potrebni su transparentni kriteriji za odabir projekata koji se temelje isključivo na znanstvenoj izvrsnosti i postupcima ocjenjivanja sukladno međunarodnim standardima uz sudjelovanje inozemnih evaluatora.
- ♦ Osim toga, trebalo bi zajedno koristiti resurse i infrastrukturu (obrazovnu i istraživačku infrastrukturu kao i ključne ustanove i opremu). Postojeće formate suradnje treba proširiti i ojačati.
- ♦ Trebalo bi razviti sheme mobilnosti koje bi povezale znanstvenike kako unutar regije Zapadnog Balkana tako i s EU. Takvi programi bi doveli do olakšanja međunarodnih putovanja za znanstvenike i studente iz regije te omogućili uspostavljanje regionalnog programa razmjene po uzoru na Erasmus.

---

4. Centri izvrsnosti; povezanost i mobilnost

- ♦ Postojeći resursi, infrastrukture, projekti i ljudi u sustavima znanstvenog rada nisu međusobno povezani u dostatnoj mjeri. To dovodi do visokog stupnja izolacije/ usmjerenosti prema unutra u okviru nacionalnih sustava znanosti. Zbog toga bi se znanstveni sektori Zapadnog Balkana trebali međusobno povezati, kako unutar regiona tako i s ostatkom Evrope.
- ♦ Trebalo bi osnovati mrežu regionalnih, nadnacionalnih Centara izvrsnosti (maksimalno pet) s interdisciplinarnim fokusom. Na taj način bi se povećale šanse za pristup europskim fondovima. Takvi centri bi imali tri osnovna zadatka: ⁽ⁱ⁾ vrhunsko fundamentalno i primijenjeno istraživanje, ⁽ⁱⁱ⁾ doktorske i poslijedoktorske studije koje su konkurentne na međunarodnoj razini te ⁽ⁱⁱⁱ⁾ prijenos rezultata istraživanja.

---

5. Znanost-politika-društvo: institucionalizirani dijalog

- ♦ Znanost i njeni rezultati rijetko se uključuju u procese odlučivanja i formiranja mišljenja. Zbog toga se znanje koje znanstvenici stječu ne koristi za dobrobit politike i društva.
- ♦ Sve ovo ističe važnost novog pristupa koji bi uključivao institucionalizirane mehanizme za dijalog između znanosti, politike i društva u regiji Zapadnog Balkana. Sudionici su spremni podijeliti znanje i tehničku potporu na polju izgradnje kapaciteta.
- ♦ Trebalo bi uspostaviti mehanizam znanstveno-stručnog savjetovanja u okviru Međuvladine inicijative za Zapadni Balkan sličan onom koji se koristi na sastancima na vrhu u okviru grupe G7.

SUDIONICI

NACIONALNE AKADEMIJE ZNANOSTI

Albanska akademija znanosti (Muzafer Korkuti, Edmond Cane) | Austrijska akademija znanosti (Anton Zeilinger, Oliver Jens Schmitt) | Akademija znanosti i umjetnosti Bosne i Hercegovine (Miloš Trifković) | Njemačka akademija znanosti Leopoldina (Jörg Hacker) | Italijanska nacionalna akademija Lincei (Maurizio Brunori) | Akademija znanosti i umjetnosti Kosova (Nexhat Daci) | Makedonska akademija znanosti i umjetnosti (Vlado Matevski, Taki Fiti) | Crnogorska akademija znanosti i umjetnosti (Momir Đurović) | Srpska akademija znanosti i umjetnosti (Ljubomir Maksimović) | Slovenska akademija znanosti i umjetnosti (Tadej Bajd)

NACIONALNI REKTORSKI ZBOROVI, NACIONALNA ZNANSTVENA SAVJETODAVNA TIJELA, ZNANSTVENE ZAKLADE

Rektorski zbor albanskih sveučilišta (predsjednik: rektor Sveučilišta u Tirani, Dhori Kule) | Rektorski zbor Bosne i Hercegovine (predsjednik: rektor Sveučilišta u Banjoj Luci, Stanko Stanić) | Rektorski zbor Republike Hrvatske (predsjednik: rektor Sveučilišta u Rijeci, Pero Lučin) | Zaklada Alexandra von Humboldta, Njemačka (Thomas Hesse) | vice-ректор Sveučilišta u Prištini, Kosovo (Fetah Podvorica) | rektor Sveučilišta Crne Gore (Radmila Vojvodić) | Konferencija sveučilišta Srbije (predsjednik: rektor Sveučilišta u Beogradu, Vladimir Bumbaširević) | Ministarstvo obrazovanja, znanosti i tehnološkog razvoja Republike Srbije (Vera Dondur) | Rektorski zbor Republike Slovenije (predsjednik: rektor Sveučilišta u Ljubljani, Ivan Svetlik)

ISTAKNUTI ZNANSTVENICI AD PERSONAM

Dhimitër Doka (Sveučilište u Tirani) | Almir Maljević (Sveučilište u Sarajevu) | Stipan Jonjić (Sveučilište u Rijeci/ Leopoldina) | Zoran Hadži-Velkov (Sveučilište "Sveti Kiril i Metodij" u Skoplju) | Sanja Bauk (Sveučilište Crne Gore) | Melita Vidaković (Sveučilište u Beogradu) | Sofija Stefanović (Sveučilište u Beogradu)